

14. **Megan Richardson**, University of Melbourne, Cambridge University Press, 2017 pp 132-135
15. H&Tw 28, [1825] EngR 653,
<http://www.commonlii.org/uk/cases/EngR/1825/653.pdf> վերջին այցելություն 12.02.2018թ.):
16. Pollard v. Photographic Co. (1888) 40 Ch. D. 345.
17. Whalen v. Roe, 429 U.S. Reports (February 22, 1977), 589-604.
18. **Fisher L.** American Constitutional Law. N. Y., 1990. P. 1143-1157.

ЛУСИНЕ МИНАСЯН

Юридическое управление аппарата
Контрольной палаты Республики Армения, юрист

ПРАВО НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЧАСТНОЙ ЖИЗНИ КАК ИСТОРИЧЕСКАЯ ОСНОВА ДЛЯ ПРАВА НА ЛИЧНЫЕ ДАННЫЕ

Развитие индустрии информационных технологий и коммуникаций создало новые проблемы для государств - определение роли персональной информации в системах хранения данных, которая используется на разных уровнях нашей общественной жизни, а также принятие мер для ее защиты.

Для эффективного решения этих проблем, в первую очередь, необходимо рассмотреть законодательные системы защиты данных американских, европейских и других государств, которые, являясь частью права на неприкосновенность частной жизни, имеют одинаковую историческую основу.

LUSINE MINASYAN

Lawyer at the Legal Department of the
Control Chamber of the Republic of Armenia

THE RIGHT TO INVIOABILITY OF PRIVATE LIFE AS A HISTORICAL FOUNDATION FOR THE RIGHT TO PROTECTION OF PERSONAL DATA

The development of technology and communication industry created new problems for the states, that is to define the role of personal information in the data store systems, which is used in the different levels of our social life, as well as to take measures for its protection.

For the effective solution of these problems first of all it is necessary to examine American, European and other states' data protection legal systems, which being part of the right to inviolability of private life had the same historic base.

ԱՐԹՈՒՐ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ

Եվրոպական կրթական ակադեմիայի
իրավագիտության ամբիոնի ասպիրանտ

ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՆՁԵՌՆԻՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԵՐԱՇԽԱՎՈՐՄԱՆ ՍԱՀԱՄԱՆԱՐԴԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳԵՐԸ

Հոդվածում տարբեր իրավաբանական ուժ ունեցող փաստաթղթերի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի պրակտիկայի ուսումնասիրության լույսի ներքո ներկայացվել են հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի երաշխավորման կառուցակարգերին առնչվող մի շարք արդիական հիմնահարցեր: Անդրադարձ է կատարվել նաև նշված իրավունքի երաշխա-

վորման քաղաքացիաիրավական, վարչաիրավական և քրեաիրավական կառուցակարգերին: Բացի այդ, առանձին քննարկման առարկա են դարձվել հոգեկան խանգարումներ ունեցող անձանց հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները:

Իրականացված վերլուծության հիման վրա կատարվել են որոշ տեսական ընդհանրացումներ և ներկայացվել են գիտագործնական բնույթի մի շարք առաջարկություններ:

Հանգուցային բառեր՝ հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունք, հոգեկան առողջություն, հաշմանդամություն ունեցող անձ, ոչ նյութական բարիք, վնասի հատուցում, հանրային իշխանություն

Սահմանադրական վերջին բարեփոխումների արդյունքում ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) 25-րդ հոդվածով ուղղակիորեն ճանաչվեց հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքը, սակայն հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի ճանաչումը բավարար չէ իրավունքը երաշխավորելու համար, անհրաժեշտ է նաև ամրագրել և իրականում կյանքի կոչել այդ իրավունքի երաշխավորման կառուցակարգերը՝ հաշվի առնելով Սահմանադրության 75-րդ հոդվածի պահանջը, ըստ որի՝ հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարգավորելիս, օրենքները սահմանում են այդ իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կազմակերպական կառուցակարգեր և ընթացակարգեր, և 81-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջը, ըստ որի՝ հիմնական իրավունքների և ազատությունների վերաբերյալ Սահմանադրությունում ամրագրված դրույթները մեկնաբանելիս հաշվի է առնվում ՀՀ վավերացրած՝ մարդու իրավունքների վերաբերյալ միջազգային պայմանագրերի հիման վրա գործող մարմինների պրակտիկան:

Հոգեկան անձեռնմխելիության երաշխավորումը ներառում է միջոցառումների ողջ համալիր, որն ուղղված է անհատի հոգեկան և բարոյական առողջությունը, մարդու գիտակցության մտավոր և կամային ոլորտները ոտնձգություններից պաշտպանելուն [1]: Գրականության մեջ արդարացիորեն նշվում է, որ անհատի իրավունքների և ազատությունների իրացման հիմնախնդիրը չի կարող դիտարկվել բացառապես ձևական-իրավաբանական տեսանկյունից: Այստեղ առանձնակի կարևորություն են ստանում քաղաքական, տնտեսական, բարոյահոգեբանական, կազմակերպչական, սոցիալ-հոգեբանական և այլ բնույթի գործոնները, որոնցով էլ մեծամասամբ պայմանավորված են իրավունքների և ազատությունների իրացման գործընթացը, արդյունքն ու արդյունավետությունը [2]:

Անձնական անձեռնմխելիության իրավունքի իրացման ապահովումը ներառում է այդ իրավունքի պահպանման և պաշտպանության, ինչպես նաև դրա երաշխավորման միջոցներ:

Հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի իրացման երաշխավորման գործում պետությունն ունի առանցքային դեր, ինչին անդրադարձել է նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը: Բրիտանական Կոլումբիայի վերաքննիչ դատարանի նախագահը, համաձայն չլինելով դատարանի դիրքո-

րոշման հետ, ըստ որի՝ թեև քրեական օրենսգրքի 241-րդ հոդվածի գործողությունը զրկում է մարդուն իր անձնական անձեռնմխելիության իրավունքից, այնուամենայնիվ, չի հակասում բարձրագույն արդարադատության սկզբունքներին, հանգել է հետևության, որ արգելքի ամրագրումով, որի հետևանքով անձի ֆիզիկական և հոգեկան տառապանքները երկարաձգվում են, պետությունն առերևույթ (*prima facie*) թույլ է տվել անձնական անձեռնմխելիության իրավունքի խախտում: Նրա կարծիքով, իրավունքի ցանկացած նորմ, որը ենթադրում է անորոշ ժամանակով մարդուն, որը շուտով մահանալու է, անիմաստ ֆիզիկական և հոգեկան տառապանքների պատճառով, որն է դեպքում չի կարող դիտարկվել որպես արդարադատության բարձրագույն սկզբունքներին համապատասխանող [3]:

Այս գործի շրջանակներում որպես պատասխանող հանդես եկող պետությունը պնդել է, որ մասնավոր կյանքի իրավունքը չի կարող ներառել ուրիշի օգնությամբ մահանալու իրավունքը, քանի որ նման մոտեցումը կգրոյացներ այն պաշտպանությունը, որը, ըստ հեղինակների մտադրության, պետք է տրամադրի Կոնվենցիան: Եվրոպական դատարանը գտնում է, որ իր հայեցողությամբ սեփական կյանքը կառուցելու ունակությունը կարող է ներառել նաև այնպիսի գործողություններ ձեռնարկելու հնարավորություն, որոնք համարվում են ֆիզիկապես և հոգեպես վնասակար կամ վտանգավոր այն անձանց համար, ովքեր դրանք իրականացնում են: Հարցն այն է, թե պետությունն ինչ չափով կարող է դիմել հարկադրանքի կամ քրեաիրավական միջոցների, որպեսզի մարդկանց պաշտպանի այն կենսառճի հետևանքներից, որը մարդիկ են ընտրել իրենց համար. խնդիրը քննարկվում է և՛ բարոյականության, և՛ իրավական կանոնակարգումների տեսանկյունից:

Նշված իրավունքին միջամտությունը հաճախ պետության կողմից մարդու մասնավոր և անձնական ոլորտ ներխուժում դիտարկելու պատճառով վեճերն ավելի են թեժանում: Մակայն, նույնիսկ այն դեպքերում, երբ այս կամ այն գործողությունն իրենից վտանգ է ներկայացնում մարդու առողջության կամ, հնարավոր է, կյանքի համար, կոնվենցիոն մարմինների պրակտիկայում ենթադրվում է, որ պետության կողմից հարկադրանքի կամ քրեաիրավական միջոցների ձեռնարկումն իրենից ներկայացնում է պետության կողմից դիմումատուի՝ Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթների իմաստով անձնական կյանքին միջամտություն և իշխանություններից պահանջում է արդարացնել նման միջամտությունը Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված դրույթների տեսանկյունից: Դատարանը, գործերից մեկի [4] հանգամանքներից ելնելով, կրկնել է, որ իշխանությունները պարտականություն ունեն պաշտպանելու ազատությունից զրկված անձանց առողջությունը: Մասնավորապես՝ պարտավոր են հոգեկան հիվանդություն ունեցող անձի դեպքում վերաբերմունքը կամ պատիժը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի չափանիշներին համապատասխանությունը գնահատելիս հաշվի առնել նրանց խոցելիությունը և նրանց անընդունակությունը:

Հոգեկան հիվանդություն ունեցող անձի նկատմամբ վերաբերմունքը կարող է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի չափանիշներին չհամապատասխանել

մարդկային արժանապատվությունը պաշտպանելու տեսանկյունից, եթե նույնիսկ անձը չկարողանա կամ ունակ չլինի մատնանշելու որևէ հատուկ բացասական գործողություն: Դիմումատուի առողջության նկատմամբ մշտադիտարկման արդյունավետ միջոցի բացակայությունը, ինչպես նաև ուշացած կարգապահական միջոցների կիրառումը, որոնք կարող էին վտանգ ներկայացնել նրա ֆիզիկական և հոգեկան կայունության համար, չեն կարող համապատասխանել հոգեկան հիվանդություն ունեցող անձի նկատմամբ հարգանքից բխող չափանիշներին: Իր որոշումներից մեկում անդրադառնալով երկրից արտաքսման ժամանակ անձի հոգեկան անձեռնմխելիության խախտմանը՝ Դատարանը գտել է, որ գործի հանգամանքների շրջանակներում արտաքսումն էականորեն չի ազդում անձի հոգեկան անձեռնմխելիության վրա այն աստիճան, որ դիտարկվի Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի լույսի ներքո: Եթե նույնիսկ ենթադրվի, որ նման իրավիճակում երկրից արտաքսելը միջամտություն է մասնավոր կյանքին, Դատարանը գտնում է, որ այն կարող է արդարացվել Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 2-րդ պարագրաֆի պահանջների տեսանկյունից, մասնավորապես՝ օրենքով նախատեսված միջոց է, որը նպատակ է հետապնդում պաշտպանել պետության տնտեսական բարեկեցությունը և կանխել հանցագործությունները, ինչպես նաև այս նպատակներից ելնելով, անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում [5]:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին կոնվենցիայի [6] «Անձի անձեռնմխելիությունը» վերտառությամբ 17-րդ հոդվածի համաձայն՝ հաշմանդամություն ունեցող յուրաքանչյուր անձ մյուսների հետ հավասար հիմունքներով ունի հարգանքի իրավունք իր ֆիզիկական և մտավոր անձեռնմխելիության նկատմամբ:

Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների կոմիտեի կողմից ընդունվում է, որ «հոգեկան հիվանդություն» ունեցող անձինք (անվանվում են «հոգեւոցիալական հաշմանդամություն» ունեցող) հանդիսանում են Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքների կրողներ:

«Հոգեկան հիվանդություն» ունեցող բոլոր անձանց «հաշմանդամություն» ունեցող համարելու հարցը շարունակում է լինել գիտական բանավեճերի առարկա:

Ավելի շատ փիլիսոփայական և հասարակագիտական խնդիրներ են առաջ գալիս, երբ փորձ է արվում հստակեցնել, թե ինչ է նշանակում համատեղել հոգեկան առողջության և հաշմանդամության ոլորտները (և հոգեկան առողջության քաղաքականությունն ու հաշմանդամության քաղաքականությունը) [7]:

Նշված Կոնվենցիայի «Առողջությունը» վերտառությամբ 25-րդ հոդվածի համաձայն՝ մասնակից պետությունները գիտակցում են, որ հաշմանդամություն ունեցող անձինք ունեն առողջապահական ամենաբարձր չափորոշիչներին հասնելու իրավունք՝ առանց հաշմանդամության պատճառով խտրականության: Մասնակից պետությունները ձեռնարկում են անհրաժեշտ բոլոր միջոցները, որպեսզի հաշմանդամություն ունեցող անձինք մատչելի կերպով օգտվեն առողջապահական այնպիսի ծառայություններից, նաև՝ առողջության

վերականգնողական միջոցներից, որոնք հաշվի են առնում գենդերային առանձնահատկությունները:

Հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի օբյեկտ է հանդիսանում պետության կողմից երաշխավորված՝ մարդու հոգեկան անվտանգությունը, որը ներառում է հանրային իշխանության մարմինների, դրա պաշտոնատար անձանց կամ այլ անձանց կողմից այդ իրավունքին միջամտելու արգելքը, կանխումը և դրա համար պատասխանատվությունը՝ բացառությամբ սահմանադրությամբ նախատեսված դեպքերի և կարգի: Հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի կրող է հանդիսանում յուրաքանչյուր ոք՝ անկախ տարիքից, քաղաքացիությունից, ազգությունից կամ ցանկացած այլ հանգամանքից:

Քննարկվող իրավունքի իրացման երաշխավորումն ապահովվում է ոչ միայն սահմանադրական իրավունքի նորմերով, այլ նաև քրեական իրավունքի, քրեադատավարական իրավունքի, քաղաքացիական իրավունքի և վարչական իրավունքի նորմերով:

Քաղաքացիական իրավունքում հոգեկան անձեռնմխելիությունը դիտարկվում է որպես ոչ նյութական բարիք, որը մարդուն պատկանում է ծննդյան պահից:

Օրինակ՝ բարոյական վնասի փոխհատուցումը: Բարոյական վնասի փոխհատուցումը քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանության ինքնուրույն միջոց է:

Բարոյական վնասի փոխհատուցման նորմեր նախատեսված են իրավունքի նաև այլ ճյուղերում: Բարոյական վնասի փոխհատուցումը չի կարելի նույնականացնել գույքային պատասխանատվության հետ, քանի որ փոխհատուցման նպատակը ոչ թե տուժողի դրամական կորուստների փոխհատուցումն է, այլ բարոյական վնասի հարթումը: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 162-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է ոչ նյութական բարիքների հասկացությունը, ըստ որի՝ անձի կյանքը և առողջությունը, արժանապատվությունը, անձնական անձեռնմխելիությունը, պատիվն ու բարի անունը, գործարար համբավը, մասնավոր կյանքի անձեռնմխելիությունը, անձնական ու ընտանեկան կյանքի գաղտնիությունը, ազատ տեղաշարժվելու, բնակվելու և գտնվելու վայր ընտրելու իրավունքը, անվան իրավունքը, հեղինակության իրավունքն ու քաղաքացուն ի ծնե կամ օրենքի ուժով պատկանող այլ անձնական ոչ գույքային իրավունքները և ոչ նյութական բարիքներն անօտարելի են ու անփոխանցելի, իսկ նույն օրենսգրքի 162.1-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված հասկացության համաձայն՝ օրենսգրքի իմաստով ոչ նյութական վնասը ֆիզիկական կամ հոգեկան տառապանք է, որն առաջացել է անձին ի ծնե կամ օրենքի ուժով պատկանող նյութական կամ ոչ նյութական բարիքների դեմ ոտնձգող կամ նրա անձնական գույքային կամ ոչ գույքային իրավունքները խախտող որոշմամբ, գործողությամբ կամ անգործությամբ:

«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 104-րդ հոդվածը կարգավորում է ոչ գույքային վնասի հատուցման հիմքերի և կարգի հետ կապված իրավահարաբերությունները, մասնավորապես՝ նշված հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է, որ ոչ իրավաչափ վարչարարու-

թամբ ֆիզիկական անձի ազատությունը սահմանափակելու, նրա անձեռնմխելիությունը, բնակարանի անձեռնմխելիությունը, անձնական կամ ընտանեկան կյանքի անձեռնմխելիությունը խախտելու, նրա պատիվը, բարի համբավը կամ արժանապատվությունն արատավորելու միջոցով ոչ գույքային վնաս պատճառելու դեպքերում այդ անձն իրավունք ունի պահանջելու դրամական միջոցներով հատուցում կամ առաջացած հետևանքների վերացում՝ պատճառված ոչ գույքային վնասին համարժեք չափով:

Անհրաժեշտ է նշել, որ հիշատակված իրավական նորմերում կիրառվում է «անձեռնմխելիություն» եզրույթը, ինչը համահունչ չէ Սահմանադրության տեսքստին, քանի որ Սահմանադրությունը չի նախատեսում անձնական անձեռնմխելիության իրավունք: Անձնական անձեռնմխելիության իրավունքի փոխարեն ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունք նախատեսելը կբերի նրան, որ ժամանակի ընթացքում օրենսդրական զարգացումների և իրավակիրառ պրակտիկայի արդյունքում կհստակեցվի հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի սահմանները և բովանդակությունը կազմող իրավագործությունների շրջանակը: Ուստի, օրենսդրական փոփոխությունների միջոցով անհրաժեշտ է ամրագրել ոչ թե անձնական անձեռնմխելիության իրավունք, այլ հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունք, իսկ գործընթացներն այնպես կարգավորել, որ օրենքը բավարարի իրավունքի գերակայության սկզբունքի մաս կազմող իրավական որոշակիության սկզբունքին:

Հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի իրացման երաշխավորման գործընթացում առանցքային նշանակություն ունի այդ իրավունքի խախտման առավել հանրորեն վտանգավոր տեսակները որպես քրեորեն պատժելի արաքներ ամրագրելը:

Քրեական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է օրենսգրքի նպատակը, համաձայն որի՝ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրքը ծառայում է մարդու ֆիզիկական, հոգեկան, նյութական, էկոլոգիական և այլ անվտանգությունն ապահովելուն: 45-րդ հոդվածն էական երաշխիք է նախատեսում հոգեկան անձեռնմխելիության երաշխավորման տեսանկյունից, քանի որ հոգեկան հարկադրանքի հետևանքով իր գործողությունները (անգործությունը) ղեկավարելու կարողությունից զրկված անձի կողմից քրեական օրենքով պաշտպանվող շահերին վնաս պատճառելը չի համարվում հանցագործություն: Բացի այդ, հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի տարբեր միջամտությունները կարող են տարբեր իրավական հետևանքներ առաջացնել քրեական իրավունքում: Մասնավորապես՝ եթե անձը հանցանքը կատարել է սպառնալիքի ազդեցության տակ, ապա դա պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող հանգամանք է:

Հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի մաս կազմող հոգեկան առողջության հետ կապված հասարակական հարաբերությունները կարգավորվում են բժշկական իրավունքի նորմերի միջոցով: Մասնավորապես՝ «Հոգեբուժական օգնության մասին» ՀՀ օրենքի [9] նախաբանում նշվում է, որ օրենքը կարգավորում է մարդու հիմնարար անձնական բարիք համարվող հոգեկան առողջության, հոգեկան խանգարումներ ունեցող անձանց իրավունքների

պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները, կանոնակարգում է հոգեկան առողջության ոլորտում միջազգային իրավունքի նորմերով, «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների մասին» եվրոպական կոնվենցիայով և Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ ամրագրված մարդու իրավունքների ու ազատությունների իրականացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծման գործընթացները: Ցանկանում ենք անդրադառնալ նշված օրենքի 3-րդ հոդվածում տեղ գտած հասկացություններից երկուսին, մասնավորապես՝ հոգեկան առողջությանը և հոգեկան առողջության պահպանմանը: Հոգեկան առողջությունը մարդու անօտարելի և անփոխանցելի ոչ նյութական բարիք է, որը ներառում է շրջակա միջավայրի համապատասխան ընկալումը, որոշումներ կայացնելու ու իրագործելու ունակությունը, կայուն հուզականության դրսևորումը և պահպանումը, իսկ հոգեկան առողջության պահպանումը մարդու հոգեկան առողջության ոլորտում հոգեկան խանգարումների կանխարգելումն է և այդ նպատակով համապատասխան աշխատանքների կազմակերպումն ու իրականացումը: Հոգեկան առողջության սահմանման մեջ ներառված իրավագործությունների շրջանակը համընկնում է հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի իրավագործությունների շրջանակի հետ, չնայած որ հոգեկան առողջությունը հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի բաղկացուցիչ մաս է, այլ ոչ թե համարժեք հասկացություն: Բացի այդ, հոգեկան առողջության պահպանումը հոգեկան առողջության ոլորտում հոգեկան խանգարումների կանխարգելումն է և այդ նպատակով համապատասխան աշխատանքների կազմակերպումն ու իրականացումը, որի շրջանակներից դուրս է մնում հոգեկան առողջության վրա հոգեկան խանգարումներից բացի այլ ազդեցությունները հանրային իշխանության մարմինների կամ այլ անձանց կողմից:

Հետևաբար՝ տվյալ գործընթացի տեսանկյունից պետք է լինի ոչ թե հոգեկան առողջության պահպանում, այլ հոգեկան խանգարումների կանխարգելում:

Ամփոփելով իրականացված վերլուծությունը՝ գտնում ենք, որ հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի նկատմամբ հարգանքը և պաշտպանությունը հանրային իշխանության պարտականություններն են, որոնցից բխում են առնվազն հետևյալ պարտականությունները.

- հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի նպատակն է ապահովել պետության կողմից երաշխավորված՝ մարդու հոգեկան անվտանգությունը, որը ներառում է հանրային իշխանության մարմինների, դրա պաշտոնատար անձանց կամ այլ անձանց կողմից այդ իրավունքին միջամտելու արգելքը, կանխումը և դրա համար պատասխանատվությունը՝ բացառությամբ սահմանադրությամբ նախատեսված դեպքերի և կարգի,

- հանրային իշխանության մարմինները և պաշտոնատար անձինք պարտավոր են ձեռնպահ մնալ հոգեկան անձեռնմխելիության բովանդակությունը կազմող իրավագործություններից որևէ մեկին միջամտելուց՝ բացառությամբ Սահմանադրությամբ սահմանված սահմանափակման դեպքերի, և այն չափով, ինչ չափով, որ թույլ է տալիս համաչափության սկզբունքը,

- հանրային իշխանությունը պարտավոր է արդյունավետ ընթացակարգեր և կառուցակարգեր ամրագրել, որոնք և օրենսդրական մակարդակում, և գործնականում կերաշխավորեն, որ ցանկա-ցած անձ ձեռնպահ մնա հոգեկան անձեռնմխելիության բովանդակու-թյունը կազմող իրավագործություններից որևէ մեկին միջամտելուց,

- հանրային իշխանությունը պարտավոր է իրավական արդյունավետ միջոցներ ստեղծել հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքի ոչ իրավաչափ միջամտությունը կասեցնելու, իսկ արդեն խախտված իրավունքի դեպքում՝ դրա արդյունավետ վերականգնումը և դրա արդյունքում պատճառված վնասի, ներառյալ՝ ոչ գույքային վնասի փոխհատուցումը երաշխավորելու համար:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Комментарий к Конституции Российской Федерации Под общ. ред. Л.В. Лазарева. - ООО "Новая правовая культура", 2009 г., Конституция Российской Федерации: доктринальный комментарий (постатейный) (под ред. Ю. А. Дмитриева). - "Деловой двор", 2009 г. Доступно на сайте Конституции Российской Федерации по электронному адресу - http://constitution.garant.ru/science-work/comment/5366634/chapter/2/#block_22, 14.02.2016 г.,

2. **А. Опалева**, Институт личной неприкосновенности (теоретико-правовые проблемы). Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук.- Москва, 2008, с. 28

3. Pretty v. The United Kingdom, Judgment, 29 April 2002, Final 29/07/2002,

4. Keenan v. The United Kingdom, Judgment, 3 April 2001,

5. Bensaid v. The United Kingdom, Judgment, 6 February, 2001, Final 6 May 2001,

6. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին կոնվենցիա, ընդունվել է ԵԱԿ-ի շրջանակներում 2007 թվականի մարտի 30-ին, ՀՀ-ի համար ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի հոկտեմբերի 22-ին, <http://www.arlis.am/>,

7. **G. Szmukler, R. Daw, F. Callard**, Mental health law and the UN Convention on the rights of persons with disabilities. International Journal of Law and Psychiatry, Volume 37, Issue 3, May-June 2014, p 246,

8. «Հոգեբուժական օգնության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենք, ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 2004 թվականի մայիսի 25-ին, ուժի մեջ է մտել 2004 թվականի օգոստոսի 30-ին:

АРТУР НАГАПЕТЯН

Европейская образовательная академия, кафедра права, аспирант

КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА ПСИХИЧЕСКУЮ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ

В статье представлен ряд актуальных вопросов, связанных с ограничением права на психическую неприкосновенность в свете различных международных документов и практики Европейского суда по правам человека. Рассмотрены также гражданско-правовые, административно-правовые и уголовно-правовые структуры для гарантии указанного права. Кроме того, отдельно обсуждаются отношения, связанные с защитой права на психическую неприкосновенность лиц с психическими расстройствами. На основе анализа были сделаны некоторые теоретические обобщения и представлен ряд научно-практических рекомендаций.

ARTUR SEYRAN NAHAPETYAN

PhD student at the Law Department at European Educational Academy

THE CONSTITUTIONAL-LEGAL MECHANISMS FOR THE GUARANTEE OF THE RIGHT OF PSYCHIC IMMUNITY

In the article it is presented a number of topical issues related to the restriction of the right to psychic immunity in the light of various international documents and the practice of the European Court of Human Rights. It was also referred the civil-legal, administrative-legal and criminal-legal structures for guaranteeing the mentioned right. Additionally, relationships related to the protection of the right to psychic immunity of persons with mental disorders have been discussed separately. Based on the analysis have been made some theoretical generalizations and a number of scientific-practical recommendations have been presented.

МАРИАМ ЭВОЯН

Российско-Армянский (Славянского) университет, аспирант,
юрисконсульт Закрытого акционерного общества «ЭКЕНГ»

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И ПРАКТИКИ ПРИМЕНЕНИЯ ОБЩЕЙ СОВМЕСТНОЙ СОБСТВЕННОСТИ СУПРУГОВ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Статья посвящена рассмотрению некоторых проблем и противоречий при правовом регулировании института общей совместной собственности между супругами и защите прав каждого из них в Республике Армения. Изучена законодательная база и позиция Кассационного суда Республики Армения по конкретным делам, относящимся к применению исследуемого института, а также предложены пути разрешения соответствующих противоречий и пробелов.

Ключевые слова: *общая совместная собственность, супруги, сособственник, постановление, Кассационный суд, Гражданский кодекс, Республика Армения*

Одной из разновидностей права общей собственности является общая совместная собственность, при которой имущество находится в собственности некоторых лиц без определения долей каждого из сособственников. Указанное понимание общей совместной собственности присуще большинству современных развитых и развивающихся стран, включая Республику Армения, где в ст. 189 Гражданского Кодекса РА¹ закреплено похожее определение исследуемого понятия. Между тем в научных кругах дается более развернутое определение понятия общей совместной собственности. Так, Суханов Е.А. определяет его как право нескольких лиц сообща по своему усмотрению владеть, пользоваться и распоряжаться принадлежащим им имуществом,

¹Гражданский кодекс Республики Армения номер 20-239, от 5 мая 1998, в ред. от 1 марта 2018г.